

לו"ז מושב "חיבורים בין לפני ואחרי הלידה דרך טיפות החלב"

חיבורים בין לפני ואחרי הלידה דרך טיפות החלב אולם אורן 1 אין שום טעם לחזור לאתמול, כי אז הייתי אדם שונה / אליסה בארץ הפלאות	
קשת נזקי האלכוהול לעובר: סיכום חמש שנות פעילות המרפאה הארצית וסיכורה האישי של אם ד"ר יהודה סנצקי, גבי מיטרני	15:30-16:00
איתור מוקדם בטיפת חלב של תינוק עם תסמונת איקס שביר רונית אפרים, יונית בנט, תמר מלכה	16:00-16:10
התערבות בטיפות חלב המרכזים לגיל הרך תמר יעלי, יונה זוהר רוט	16:10-16:20
פעימות להתפתחות רונית וייזר, אתי רפאלוביץ, יפה רז, כלנית קיי, לימור יריב, דורית וייסמן	16:20-16:30
אתגרים בזיהוי ואבחון הפרעה ברצף האוטיזם (ASD) בילדים עם מגבלה חושית ברצף לקויות הראייה: תיאור מקרה ודיון בהצעות יישומיות צילי ניר	16:30-16:45
תכנית משפחתית לגיל הרך עינת לוינטל, אסתר קילברג	16:45-17:00

קשת נזקי האלכוהול לעובר: סיכום 5 שנות פעילות המרפאה הארצית וסיפורה האישי של אם

**FETAL ALCOHOL SPECTRUM DISORDERS – 5 YEARS OF THE
NATIONAL CLINIC ACTIVITY AND A MOTHER'S PERSONAL STORY**

ד"ר יהודה סנצקי, עו"ס גבי מיטראני

Yehuda Senecky, Gaby Mitrani

מרפאת משב, המכון לנורולוגיה ולהתפתחות הילד, מרכז שניידר לרפואת ילדים בישראל

הקדמה: קשת נזקי האלכוהול לעובר (FASD (FETAL ALCOHOL SPECTRUM DISORDERS) היא מכלול של פגמים גופניים ונפשיים העלולים להתפתח בעובר הנחשף לאלכוהול במהלך ההיריון. במדינות בהן ישנו מעקב וקיימת המודעות מתברר ש 1-2% מאוכלוסיית התינוקות נולדים עם פגם כלשהו מכוון שאמם שתתה אלכוהול במהלך ההיריון. הנזק העיקרי נגרם למוח העובר בהיותו של האלכוהול החומר הרעיל ביותר למערכת העצבים. מדובר בילדים שבמהלך השנים יסבלו מבעיות למידה, התנהגות, קשב וריכוז, הבנת נורמות חברתיות, התנהגות עבריינית, קשיי הסתגלות ועוד. בנוסף ישנם גם פגמים מולדים, בעיות גדילה ועוד. ילדים אלה יהיו עול כלכלי ונפשי משמעותי על משפחתם והחברה. מכוון שסך הרגישות של הנשים ההרות לאלכוהול אינו ניתן לחיזוי הרי ההמלצה של ארגוני הבריאות המובילים בעולם היא: "אם את מתכננת הריון או כבר הרה אל תשתי כמות כלשהי של אלכוהול". במדינת ישראל הרגלי שתיית האלכוהול השתנו מאד בעשורים האחרונים וכיום פשה הנגע בכל שכבות האוכלוסייה וממחקר שערכנו בישראל מסתבר שקרוב ל-15% מהנשים שותות במהלך ההיריון ומהן 1% שותות שתייה מסוכנת.

מטרות: להזכיר ולהדגיש את חשיבות הנושא, לתאר את מטרות המרפאה הארצית ופעילותה, להביא ניסיון בן 5 שנים שנצבר במרפאה ולשתף את הקהל בספורה האישי של משפחה.

תוצאות: מאז פתיחת המרפאה נהנים משירותה למעלה ממאה משפחות, נעשו פעילויות שונות בקרב אנשי המקצוע והציבור הרחב להרחבת הידע והמודעות ובוצעו מחקרים.

מסקנות: למרות המידע הרב שמצטבר בעולם בישראל עדיין הפעילות למניעת צריכת אלכוהול במהלך ההיריון בחיתוליה ויש להמשיך במאמץ שהתחלנו בתוכניות האבחון והמניעה ולהגבירו.

איתור מוקדם בטיפת חלב של תינוק עם תסמונת איקס שביר

First Signs of FXS at Tipat Halav

המגישה: רונית אפרים

¹ רונית אפרים R.N., MPH² תמר מלכה R.N., MHA³ יונית בנט-לוי R.N., MHA

Ronit Efraim R.N., MPH, Tamar Malka R.N., MHA, Yonit Banet-Levi R.N., MHA

1. מנהלת ואחות אחראית טיפת חלב, אגף שירותי בריאות הציבור והגיל הרך, עיריית ירושלים. מרכזת בכירה, התפתחות הילד, משרד הבריאות. ronit.efraim@moh.gov.il
052-4798535
2. מפקחת ראשית, מנהלת שירותי הסיעוד, טיפות חלב, אגף שירותי בריאות הציבור והגיל הרך, עיריית ירושלים. mltami@jerusalem.muni.il
3. רכזת המחקר והמרפאה, המרפאה למטופלי תסמונת איקס שביר, המכון להתפתחות הילד, ביה"ח אדמונד ולילי ספרא לילדים, מרכז רפואי ע"ש ח.שיבא, תל השומר.
Yonit.levi@sheba.gov.il

הקדמה: תסמונת האיקס השביר הינה הגורם התורשתי השכיח ללקות שכלית התפתחותית ולאויזם. דרגת חומרת הלקות השכלית עשויה להופיע מלקות גבולית ועד לקות קשה מלווה במאפייני אוטיזם. לעיתים, יופיעו מראה פנים טיפוס - אפרסות אוזניים גדולות, פנים מאורכות, מצח גבוהה, אשכים ופנים מוגדלים.

השירות בטיפות החלב פועל לקידום בריאות התינוקות והפעוטות ולמניעת מחלות. בנוסף, לאבחן מצבים פתולוגיים בהיבטי הגדילה וההתפתחות. הורים זוכים להדרכות מובנות מידי אחיות טיפות החלב בנושאים הקשורים להתפתחות וגדילת ילדם.

שיטות: מעקב על פי הסטנדרט אצל אחות טיפת חלב, איתור מוקדם והפנייה.

תיאור מקרה: מ.ג., השני במשפחה, האם ממוצא תוניסאי הריון ולידה תקינים. בבדיקת התפתחות בגיל חודשים אינו עוקב אחר עצם נע, אינו מרים ראש בשכיבה על הבטן. בעקבות בדיקה חוזרת לא תקינה הופנה לפיזיותרפיה ולרופא עיניים. גיל 4 חודשים: רופא עיניים עקבה חלקית היפנה לנוירולוג ילדים. האחות מתאמת תור לנוירולוג בהתפתחות הילד ובגיל 5 חודשים בבדיקת נוירולוגית בהתפתחות הילד אחור התפתחותי ניכר בכל התחומים – תקשורת, מוטוריקה עדינה וגסה. הפנית התינוק לסדרת בדיקות כולל בדיקת X שביר.

בגיל 8 חודשים מתקבלת הבשורה הסופית של מ.ג. נמצאה תסמונת ה-X השביר.

המשפחה עטופה בתמיכה של המשפחה המורחבת וצוות טיפת חלב, מופנה לרווחה שיקום לצורך הליך ההכרה בנכות וקליטתו למעון שיקומי.

בגיל 8 חודשים בבדיקת פסיכולוגית התפתחותית נמצא שתפקודו תואם לגיל 3 חודשים.

DQ נמצא = 49 ובגיל שנה 31 חודשים – נכנס למעון יום שיקומי.

מסקנות: מקרהו של מ.ג. ממחיש את חשיבותן של אחיות טיפת החלב באיתור מוקדם של מצבים פתולוגיים אצל התינוק. מ.ג. זכה לגילוי מוקדם, דבר שאפשר לשלב בשלב מוקדם במעון יום שיקומי למתן מענה לכלל צרכיו הרפואיים והתפתחותיים.

הצעה להרצאה בכנס: "מחוברים" העמותה להתפתחות הילד ושיקומו **בנושא: התערבות בטיפות חלב המרכזים לגיל הרך**

מגישות:

יונה זוהר רוט -מרפאה בעיסוק, M.A בהתפתחות הילד. המרכז לגיל הרך, פרדס חנה – כרכור.
gilboayona@gmail.com מס' פלפון: 054-6601299

תמר יעלי – מרפאה בעיסוק, רכזת צוות. מרכז הפעו"ט, טירת כרמל. Tamar.yaeli@gmail.com
מס' פלפון: 052-6389391

את ההרצאה יעבירו: יונה זוהר רוט ותמר יעלי

הקדמה:

התפתחות התינוק בשנה הראשונה לחייו מושפעת מגורמים רבים: גורמים ביולוגיים, טמפרמנט מולד, דפוסי הורות, סגנונות התקשורת ועוד. מתוך הנחה כי לגורמים משפחתיים קיימת השפעה רבה על התפתחות התינוק ניתן להתערב בהצלחה בשנה זו ולמנוע או לצמצם גורמי סיכון התפתחותיים ורגשיים. על בסיס הנחה זו, יש מרכזים לגיל הרך שבחרו לשלב צוות פרא-רפואי בתחנות טיפות חלב.

הגדרת המטרה, חומרים ושיטות:

ההתערבות בתחנות טיפת חלב מאפשרת הזדמנות ייחודית לקשר ראשוני עם ההורה והתינוק. מענה על צרכים התפתחותיים, איתור, מניעה, הדרכה ומעקב אחר תינוקות ממשפחות בסיכון ושיתוף פעולה עם גורמי משרד הבריאות ואחרים בקהילה. התחנה לבריאות המשפחה הינה מקום אליו מגיעה כלל האוכלוסייה. תוכנית התערבות בצומת ראשונית וחשובה זו מאפשרת מפגש וחשיפה בין ההורים ותינוקם למדריכה התפתחותית כבר מהשלב הראשוני שאחרי הלידה.

בתחנות טיפת חלב פרדס חנה כרכור, טירת הכרמל ומרכזים ותיקים נוספים נעשית מעל לעשרים שנה עבודת צוות בתחומי מניעה והדרכה המאפשרת שילוב בין הידע והניסיון של אחיות בריאות הציבור, הצוות הפרא רפואי מהמרכז לגיל הרך והמשפחות. שותפות זו מאפשרת מתן שירות יעיל של התערבות מוקדמת הכוללת הדרכה, איתור ומניעה. דגם העבודה הניתן בתחנות בכל ישוב הינו בעל אופן ייחודי, ומותאם לצרכי הישוב. הצוותים שנכנסים לתחנות מורכבים ממרפאות בעיסוק, קלינאיות תקשורת, פיזיותרפיסטים. כולם בעלי רישיון של משרד הבריאות.

גישות בסיס ההתערבות :

- התפתחות נורמאלית ואב נורמאלית, גופי ידע התפתחותיים הנשענים על ידע פרה רפואי.
- תפיסה התפתחותית – אקולוגית. (התפתחותו של הילד מושפעת מתהליכים אותם עוברים הוריו, משפחתו ותרבותו.)
- גישת התווך. (פירשטיין, יישומים למקצועות הבריאות הדס לידור, יישומים לגיל הרך קליין.)
- התפתחות רגשית: גרינשפן, וויניקוט, תאוריית ההתקשרות.

מטרות ההתערבות :

1. ביסוס מקומו של ההורה כמאפשר ומוביל התפתחות וצמיחה.
2. מתן ידע התפתחותי להורים.
3. זיהוי, פיתוח וגיבוש כלים יעילים עבור ההורה לתקשורת טיפוח והעשרה.
4. הדרכה ספציפית לפי קושי התפתחותי שעולה אצל הילד.
5. איתור והפנייה לטיפול בקהילה.

בשנים האחרונות, בעידוד קרן שטינמן ומנהלות המרכזים הוקם פורום ייחודי של כל הגורמים הפרה רפואיים במרכזים לגיל הרך בישובי הצפון שעובדים בפועל בתחנות טיפת חלב. מתקיים קשר ישיר של היועצות בין הצוותים ומפגשי הפורום המתקיימים שלוש פעמים בשנה, ומהווים פלטפורמה חשובה של אנשי שטח ותיקים וצעירים לצורך שיתוף, תמיכה ולמידה הדדית.

פעילות להתפתחות

BEATS OF DEVELOPMENT

מגישה: **רונית ויזר**, טלפון 036948163 נייד : 0506380481 RONITWEI@clalit.org.il

רונית ויזר, אתי רפאלוביץ, יפה רז, כלנית קיי, לימור יריב, דורית וייס

Ronit Weizer, Eti Refaelovitch, Yaffa Raz, Calanit Kay Limor Yariv, Dorit Weiss

רונית ויזר – רכז בריאות האשה וטיפת חלב, אגף סיעוד, חטיבת הקהילה

אתי רפאלוביץ – מנהלת סיעוד מחוז דרום, חטיבת הקהילה

יפה רז – רכזת למידה מקוונת, אחות ראשית

כלנית קיי – ראשת אגף סיעוד, חטיבת הקהילה

ד"ר לימור יריב – מנהלת המחלקה לחינוך ומחקר בסיעוד

ד"ר דורית וייס – אחות ראשית

שירותי בריאות כללית, ארלזרוב 101 תל אביב

הקדמה

טיפת חלב מהווה צומת חשוב באבחון מוקדם של בעיות התפתחות ובייעוץ מקדם התפתחות. אחות טיפת חלב נדרשת לעבודה עצמאית, לעיתים במרפאות כפריות, שבהם יש אחות אחת בלבד. ההחלטות של אחות טיפת חלב קריטיות לבריאותו ורווחתו של התינוק והפעוט. האחות בטיפת חלב מהווה חוליה חשובה ברצף הטיפול בילד ומשפחתו.

מטרה

להעצים את אחיות טיפת חלב ולהקנות להם כלים וידע במגוון התחומים ברפואה מונעת בכלל ובתחום ההתפתחות בפרט.

שיטות

וועדת היגוי של אחיות בכירות ברפואה מונעת בכללית מיפתה את הצרכים של אחיות טיפת חלב, ובהתאם לכך תוכנן מסלול התפתחות מקצועי לאחיות, שבמסגרתו הוקמה תכנית לימודים "פעילות", הכוללת קורס של 6 ימי לימוד ולומדות אינטראקטיביות מקוונות בנושא התפתחות. הקורס שם דגש על פיתוח, העצמה וחזקת תפיסה פרופסיונלית של אחות טיפת חלב. ניתנים בו כלים לחיזוק מיקוד שליטה פנימי והגדלת מרחב השליטה והאחריות, פיתוח וטיפול מיומנויות ליצירת שותפויות, חדשנות ויזמה בטיפת חלב. בקורס הוצגו פתרונות מוצלחים לבעיות והתקיימה למידת עמיתים. הושם דגש על הידוק הקשר ושיטותי פעולה עם המרפאה הראשונית. במהלך הקורס מיקדה כל אחות את הצרכים שלה, באמצעות טופס המפרט ומדרג את מידת היישום של פעילויות שונות בטיפת החלב בה היא עובדת. בהתאם לצרכים בנתה כל אחות תכנית התערבות אישית ופרויקט גמר, שמטרתו לקדם ולשפר את הנושאים שעלו במיקוד הצרכים. בתום כל קורס מילאו האחיות טופס הערכה לקורס ותכניו. הידע בתחום התפתחות חוזק באמצעות סדרה של לומדות מקוונות שבהן מודגמות ומוסברות בדיקות התפתחות בהתאם לאבני הדרך ולתדריך ביצוע בדיקות התפתחות. הלומדות כוללות אנימציות המדגמות את הבדיקות, עץ קבלת החלטות להפניה והנחיות להדרכת ההורים בתחום גדילה, התפתחות וגריה.

תוצאות

התקיימו 7 מחזורי קורסים שבהם השתתפו 147 אחיות, המהוות 33% מכלל אחיות טיפת חלב בכללית. 38% מהאחיות בעלות וותק של עד חמש שנים בתחום, וכמחצית מהמשתתפות עד 10 שנים בתחום. כל האחיות הגישו ויישמו פרויקטים. כ 30% מהפרויקטים עסקו בתחום ההתפתחות. פותחו ארבע לומדות בתחום הערכת התפתחות על פי אבני הדרך. כל האחיות שהשתתפו בקורסים ביצעו את הלומדות. תוצאות המשובים הראו שביעות רצון כללית גבוהה מאד מהקורס: 9.9 מתוך 10, וכן הביעו שביעות רצון גבוהה מתכני הקורס ומתורמתו. תפיסת התרומה של תכני הקורס הראתה שהנושאים המשמעותיים ביותר לאחיות היו נושא ההתמודדות עם החיסונים בטיפת חלב וסימולציות המפגש עם האמהות. משובים

שהתקבלו מהאחיות לאחר שביצעו את לומדות בתחום ההתפתחות, מצביעים על שביעות רצון רבה מהלומדות והתקבלו בקשות לפיתוח יישום של עץ החלטות אינטראקטיבי בדומה לזה שמופיע בלומדה.

סיכום ומסקנות

תכנית פעימות פותחה ופועלת מזה כארבע שנים. שביעות הרצון מתכנית הלימודים גבוהה והיא תורמת רבות לידיע ולמיומנויות של אחיות טיפת חלב. האחיות חשות מועצמות בעקבות הקורס והוא יצר עבורם קבוצת עמיתים. הידיע בתחום התפתחות הילד קודם ואחיות מביעות ומיישמות תחושת בטחון רבה יותר ביישום בדיקות התפתחות וקבלת החלטות בנושא. בהמשך מתוכן פיתוח עץ החלטות אינטראקטיבי להפנית ילדים להמשך מעקב התפתחותי בהתאם להערכת ההתפתחות בטיפת חלב.

**אתגרים בזיהוי ואבחון הפרעה ברצף האוטיזם (ASD) בילדים עם מגבלה חושית ברצף לקויות
הראייה: תיאור מקרה ודיון בהצעות יישומיות**

**Challenges in identification and diagnosis of Autism Spectrum Disorder (ASD)
in children with vision impairment: A case study and clinical applications**

שם: צילי ניר, Zili Nir, טלפון 050-4502992, מייל: zilinsh@gmail.com

פסיכולוגית התפתחותית ודוקטורנטית

האוניברסיטה העברית בירושלים

הקדמה

אבחון והערכה של ילדים עם מגבלה חושית ברצף לקויות הראייה מציבה אתגרים מגוונים בפני אנשי המקצוע, ביניהם הערכה של הארעות משותפת (co-occurring) עם הפרעה ברצף האוטיזם (ASD). קיימות עדויות מהשדה המחקרי והקליני על חפיפה בין התנהגויות המיוחסות ל-ASD בילדים עם מגבלה חושית ברצף לקויות הראייה. Do et al. (2017) מתארים כי השכיחות של ASD בילדים עם לקויות ראייה היא בין 13%-25% וכי גורם הסיכון ל-ASD בילדים ליקוי ראייה הוא פי 31 יותר מאשר באוכלוסיה הכללית.

במסגרת ההרצאה הנוכחית אציע קווים מנחים אפשריים ויישומיים בהתבסס על ממצאים ראשוניים מתוך עבודת הדוקטורט שלי בנושא וכן תיאורי מקרה מתוך ניסיוני הקליני בתחום.

עיקרי הממצאים

ילדים עם מגבלה חושית ברצף לקויות הראייה מציגים התנהגויות "דמויות אוטיזם", התנהגויות אלו שכיחות בכל רמות לקויות הראייה, החל מלקות קלה ועד לקות קשה ועיוורון. ההתנהגויות שנמצאו כמבחינות יותר הן ערנות ותגובתיות לסביבה, ערנות ותגובתיות לשפה, הנאה משותפת באינטראקציה ודמיון ויצירתיות. התנהגויות אשר לא נמצאו כמבחינות הן התנהגויות גרייה סנסורית, תנועות סטריאוטיפיות, תחומי עניין ודיבור חזרתי. אלו הן התנהגויות גרייה חושית השכיחות בילדים עם מגבלה חושית ברצף לקויות הראייה בכלל וילדים עם עיוורון בפרט ועל כן אינן מהוות גורם מבחין.

קבוצות מחקר שונות, בארץ ובעולם, עוסקות בימים אלו בפיתוח ותיקוף כלי הערכה מהימנים עבור ילדים עם מגבלה חושית ברצף לקויות הראייה, במהלך ההרצאה אציג כלים אלו תוך תיאור מקרה או מקרים קליניים.

מסקנות

חשוב לזהות, לאבחן ובעיקר לטפל בלקויות תקשורתיות וחברתיות בילדים עם מגבלה חושית ברצף לקויות הראייה. מוצע להשתמש בתהליך הערכה רב ממדי המתייחס למכלול רחב של מאפיינים אישיים וסביבתיים וכן בכלי הערכה ותצפית מותאמים. חשוב לזהות ולהבחין בין התנהגויות האדפטיביות ללקות הראייה לבין אלו המעידות על קושי.

מרכז לגיל הרך ע"ש אהרון בר יחידה להתפתחות הילד

קרן רמלה לחינוך, תרבות ופיתוח (ע"ר)
THE RAMLA FOUNDATION FOR
EDUCATION, CULTURE AND
DEVELOPMENT (R.A)

תכנית משפחתית לגיל הרך

Early childhood family program

ענינת לוינטל – Einat Levintal 052-3356312 Mazkirutgh@ramla.muni.il

אסתר קילברג – Esther Kilberg מנהלת המרכז לגיל הרך

מרכז לגיל הרך, א.ס. לוי 13, רמלה

הקדמה

"...ההנחה היסודית היא שהשנים המוקדמות בחיי הילד הן קריטיות להתפתחותו, ובית ההורים והמסגרת המשפחתית נתפסים כבעלי תרומה ייחודית להתפתחות זו" (פרופ' א.ד. לומברד)

רציונל

שנות החיים הראשונות ידועות כשנים בעלות חשיבות רבה ביותר לגבי השפעתן על התפתחותו של הילד, בכל התחומים: קוגניטיבי, רגשי, חברתי ומוטורי. תכנית זו מתייחסת לכל תחומי ההתפתחות ומשלבות הדרכה להורים עם פעילויות העשרה ולמידה מגוונות לילדים.

התכנית מאמינה שההורה הוא הדמות המשמעותית והמשפיעה ביותר על התפתחות הילד ולכן עליו להיות שותף פעיל ומרכזי בתהליך הלמידה של ילדו.

מחקרים עדכניים מעידים כי סביבה ביתית מטפחת, אינטראקציות הורה-ילד חיוביות והורים בטוחים ומיומנים יותר בתפקודם ההורי, מגדלים ילדים אשר מצליחים יותר בבית הספר וחווים יותר הצלחות בכל תחומי החיים גם בגרותם.

התוכנית היא חלק ממערך שירותי מניעה, העשרה, אבחון וטיפול הניתנים במרכז לגיל הרך בעיר, הנותן מענה הוליסטי על פי צרכי הילד ומשפחתו.

מטרות

שיתוף ההורה והגברת מעורבותו בחינוך ילדיו.

הכנת הילדים למערכת החינוך הבית ספרית.

תכנים

פיתוח וחיזוק כישורים לימודיים: שפה, חשיבה מתמטית ולוגית, מוטוריקה גסה ועדינה ובכל זאת תוך דגש על היבטים רגשיים וחברתיים.

קהל היעד

הורים וילדיהם בני שנה עד שש

תיאור התכנית בפעולה

- הדרכה ביתית וקבוצתית אחת לשבוע מותאמת למשפחה.
- סדנאות הפעלה להורים והילדים.
- הנחייה שבועית לצוות המדריכות ע"י רכזת מקצועית.
- ערבי הורים קבוצתיים.

מרכז לגיל הרך
ע"ש אהרון בר
יחידה להתפתחות הילד

קרן רמלה לחינוך, תרבות ופיתוח (ע"ר)
THE RAMLA FOUNDATION FOR
EDUCATION, CULTURE AND
DEVELOPMENT (R.A)

תוצאות

הקניית ידע התפתחותי להורים

חיזוק וביסוס מיומנויות הוריות

חיזוק התא המשפחתי

יצירת מסגרת תומכת קהילתית מקבוצת השווים

הגברת המעורבות וצריכת השירותים בקהילה